ཏམ་ཡིག

[ཏམང་སྐད་ཀྱི་ཡིག]

ཨཇིཏམན་ཏམང་

ནེ་པལ་ཏམང་གྷེ་དུང་

ཏམ་ཡིག །ཏམང་སྐད་ཀྱི་ཡིག།

तामयीग (तामाङ लिपि)

TAMYIG (TAMANG ALPHABET)

ब्रीपा *(Written By)*

अजितमान तामाङ

तेत्बा *(Published by)*

Nepal Tamang Ghedung

डाच्छारी थोन्बा (First Edition)

2000 डाङ

Chyan LHO BoiTapa-2834

1st December 1998, Kathmandu

तामाङ भाषा, तामाङ लिपिको पहिचान र लेखन बारे आफूलाई लागेको र आफ्नो अनुभवको आधारहरु तलको ठेगानामा पठाई वा सोझै सम्पर्क गरी छलफल बिचार विर्मशको लागि अनुरोध गरिन्छ।

<u>ठेगाना</u>

पो.ब. नं. ११६४०, काठमाडौं

Tel: 256635, 263166, Fax: 256569, 240589

E-mail: tribenic@wlink.com.np

<u>Computer Design</u>

Prem Kumar Bishwakarma

Printed at

Laligurans Printing Press

Babarmahal, KathmanduPhone : 243776

तामयीग तीग् (ता) ?

सिक्किम, दार्जीलिङ, ब्होटाङ, आसाम बर्माकादे देन नेपाल ग्हुल्सारी ओन्मा दाङब्रो हेन्छेला साम्ही मुल्म्ही (आदिवासी, जनजाती) ङ्याङ तामाङ हीन्ना । तामाङ ग्योत (ग्योअी) ङाच्छा (ङोन्याम) हेन्छेनोन तामाङ ग्हुल्बा, तामाङ, ह्रुअीबा म्हीचे (म्हीसे) लेङमो (ताम) लासी खाबा ग्योत हीन्ना । तामाङ ग्योतचे (ग्योअीसे) ङ्याङदा तामाङ बीसी ङोसेना लाबा ।

तामाङ ग्योतदा लीच्छा लीच्छा (लीक्याम) दोना सोनालासी थान्बारी यीगरी ब्रीसी थान्दोबा । तामाङ ग्योतदा ब्रीसी थान्बारी, ख्यात्पा, डोबा लाबारी छेबुम (देप) जुगु छीबारी ङयाङदा (ह्याङ्दा) यीगी तोबा ।

नेपाल तामाङ ग्हेदुङचे ङयाङ (ग्हाङ) तामाङला यीगी अुछेन यीग नोन हीन्बा बीसी ग्हेदुङला २०४९ दीङरी ताबा जोम्नारी छाङमान तामाङ गान्बा खेन्बादुगुसे थोन्ना लाबा मुला ।

सिक्किम ग्याल्सारी, ग्याल्साचे तामाङ ग्योतदा नोन स्हेसा थेन ग्ला पीन्जी । सिक्किम ग्याल्साचे तामाङ ग्योतदा ग्याल्सा ग्योतला ग्ला पीन्बासे सिक्किम तामाङ बौद्ध संघचे दीङ २०५२ पौष १ थेन २ रे कुनु ङज्याङ स्यान्ग्हुल्साकोरग्ला ला (अन्तराष्ट्रिय स्तरला) गीक "तामाङ ग्योत देन यीग"ला छोक्पाजोम्ना गाङतोक युलरी जोम्ची । थेरी घेदुङ ग्याम मुल्मी पाल्देन अजितमान तामाङ, लामा धर्मराज तामाङ, सोम बहादुर ग्लान तमाङ, कृष्णराम दोङ तामाङचे बोकीन्जी । सिक्किम ग्याल्सा ग्याम ग्यागरदानला मअीसोररी मुबा ङाज्याङ ग्योतमाअीबा कुङसाङरी (भाषा अनुसन्धान केन्द्ररी) नेपाल ग्याम गीक देन सिक्किमग्याम खेन्बा म्हीन्दा ङी (नी) पुअीजी (पीत्जी) । माअीसोरचे नोन मुतेबा छाङमान यीगरी छोत्सी च्यामा तामाङ ग्योत अुछेन यीगरी नुन ब्रीतोबा अुछेनयीगरी ब्रीसाअी ज्याबा ताबा बीबा लोङमो थोन्जी ।

सिक्किम तामाङ बौद्ध संघचे माअीसोर ग्याम थोन्बा तामाङला यीग दा "तामयीग" बीसी गीक ब्रीताम (तामस्युगु) ने.ता. घेदुङला चोहोदा

पुअीखाजी (पीत्खाजी) नेपाल तामाङ घेदुङसे थे तामयीगला ब्रीताम छाङमान घेदुङला ग्ये-खेनजुगुदा (केन्द्रीय सदस्यहरुलाई) जुबा ग्यात लाजी । ल्हानान ताम जोम्नाकादे तामाङ यीग स्होबारी तांजी ।

नेपाल तामाङ घेदुङला ब्लीरेमला य्हल्साकोरकी जोम्ना दीङ २०५४ नाम्दुङला (चैत्र) २२-२४ कुनु मोरङ अुर्लाबारीचे नोन तामाङदा डोस्येना लाबा तामाङला ग्योतदा (ग्योअीदा) अुछेन यीगरी ब्रीबा, अुछेन यीगला तामाङ ग्योतरी आतोबाकादे यीगदा स्याबा थेन तामाङ ग्योत (ग्योअी) ब्रीबारी तोबा यीगदा तामाङला यीग "तामयीग" बीबा लेङमो थोन्जी ।

दीङ २०५५ ङोवाफ्रे ला (जेष्ठ) २५ देन २६ रे कुनु नेपाल तामाङ घेदुङला ह्रो-चोहो महेन्द्र योन्जन थेन ह्रो-न्होरचोहो अजितमान तामाङ सिक्किम तामाङ बौद्ध संघला ग्येखोररी "तामयीग" ला यीगी साअीसी डीक्नालाबा डीरेमला (नीरेमला) छोक्पारी बो कीन्जी । थे नीरेमला छोक्पासे नुन यीगीदुगु साअीसी देन यीग दाम्ची । थे यीग न्हाङ यीग्मा गोरङा (५ स्वर वर्ण) ङीच्युअीसेडु यीग, यीग्पा बोखालगीक सी ङा (२५ व्यन्जनवर्ण) यीगदा नोन यीग् + आपा = यीग्पा, यीग + आमा=यीग्मा बीबा यीग स्होजी ।

चुराङ, तामाङ ग्योतदा ब्रीबारी तामयीग थोन्जी । तामयीग बीबा तामाङला ग्योत (ग्योअी) सोनालाबा छार्नालाबारी थेन तामाङ ग्योतदा डोस्येनालाबा यीगी हीन्ना । ह्याङ तामाङला यीगी "तामयीग" दा ल्हेना छार्नालागे बीसी चु "तामयीग" छेबुम (देब) ङाङनीला छ्यारी (फ्यारी) फुल्बा मुला । थुजेछे ।

अजितमान तामाङ लोप्चन
न्हुपगीक, बोमताङ नाम्सा
त्रिशुली, खीन्चेत

गाङतोक, सिक्किम ग्याल्सारी ताबाला जोम्नाग्याम थोन्बाला तामयीग

[illegible]

गाङतोक, दिनाङ्क ८ र ९ जुन, १९८८, तदनुसार २०४५ जेष्ठ २५ र २६ गते सिक्किममा तामाङ [illegible] 'तामयिग' (तामाङ लिपि) [illegible] तामाङ [illegible] "तामयिग" (तामाङ लिपि) [illegible] गरियो।

[illegible] (तामाङ [illegible]) CONSONENT – 25 nos

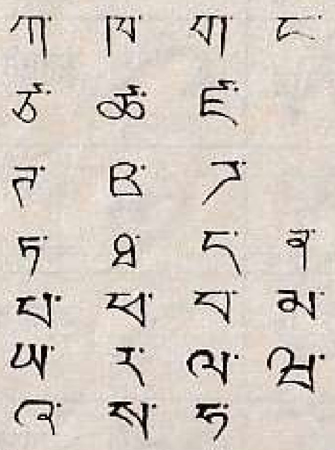

[illegible]

[illegible] (तामाङ [illegible]) VOWEL 5 nos ELEMENT'S

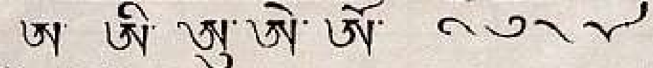

[illegible handwritten heading]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible]
10. [illegible]
11. [illegible]
12. [illegible]
13. [illegible]

तामयीग / डा

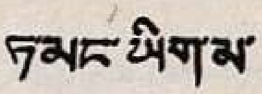 तामाङ यीग्मा **Tamang Vowel**

तामाङ ग्योतरी (ग्योअीरी) गोरङा (५) यीग्मा मुला । थे यीगरी ( ) थुअीसी (थुत्सी) यीग्मा यीग स्होबा । बोद ग्योतरी याङ-सी (यीगमा ब्ली) जेकेन मुबा ।

ख्यत्पा / डोबा / उच्चारण			ब्रीवा लोप्के	थुअीबा / मात्राहरु	
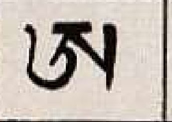	आ	A			
	अी	I			कुलागी ह्राङब गी-गु
	अु	U	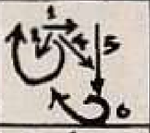		स्याबरी कुबा स्याबकु
	अे	E			काठी ह्राङबा डेङ-बो
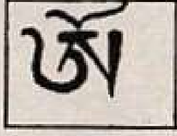	ओ	O			तान्गीला रू हृाङबा न्हारो

• लामाला देब, छ्योअी देब, छ्योअीबुम थेन बोद ग्योत (ग्योअी) डोबा ख्यात्पारी बोदग्योअीला (छ्योअी यीगला) छाङमान (मुतेबा) यीग साल्ज्य सोमच्यु (काली) यीग वेन याङ-शी (आली) यीग थेन ग्याकार संस्कृत ग्योअीला यीग नु डोबा ख्यात्पा लातोबा ।

ཏ་མང་ཡིག་པ། तामाङ यीग्पा Tamang Consonant

तामाङ ग्योतरी बो-खालगी सेङा (२५) यीग्पा यीग (consonant) मुबा । चु बोद ग्योतला (ग्योअीला) साल्ज्ये सोमुच्यु न्हाङसे दाम्सी साअीसी, तामाङ ग्योतदा आतोबा यीगजुगु स्यासी स्होबा हीन्ना ।

यीग्पा ब्यात्पा/डोबा			छीग, शब्द, word				यीग ब्रीपा लोप्के
ཀ	का	ka	ཀང་	काङ्	खुट्टा	Leg	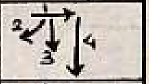
ཁ	खा	kha	ཁང་	खाङ्	गृह(घर)	Home	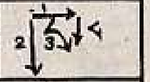
ག	गा	ga	གང་	गाङ्	डाँडा	Hill	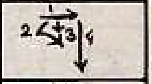
ང	ङा	nga	ང་	ङा	म	I	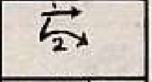
ཅ	चा	ca	ཅ་	चा	नसा	Vein	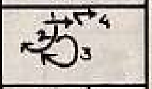
ཆ	छा	cha	ཆང་	छाङ्	डोको	Basket	
ཇ	जा	za	ཇ་	जा	छोरा	Son	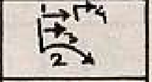
ཏ	टा	ta	ཏ་	टा	जरा	Root	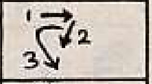
ཐ	ठा	tha	ཐ་	ठाबा	गल्नु	Tired	
ད	डा	da	དང་	डाङ्	संख्या	Number	

ग्योत, यीग, रीमठीमसे य्हाङदा डोस्योना लाबा ।

ཏ	ता	Ta	ཏ་མང་	तामाङ	तामाङ	Tamang	
ཐ	था	Tha	ཐང་	थाङ्	बास्ना	Smell	
ད	दा	da	ད་	दा	खाँबो	Piller	
ན	ना	na	ན་	ना	नाक	Nose	
པ	पा	Pa	པབ་	पाबा	टर्रो	Bitter	
ཕ	फा	Pha	ཕ་	फा	पुरूष	Male	
བ	बा	Ba	བད	बादा	डबका	Bowl	
མ	मा	Ma	མན་	मान्	औषधी	Medicine	
ཡ	या	Ya	ཡ་	या	हात	Hand	
ར	रा	Ra	ར་	रा	बाख्रा	Goat	
ལ	ला	La	ལ་	ला	देउता	God	
ཝ	वा	wa	ཝ་ལ་	वाला	रातो	Red	
ས	सा	Sa	ས་	सा	जमिन	Earth	
ཞ	स्याहा	shya	ཞལ་	स्यहाल	मुहार	Face	
ཧ	हा	ha	ཧང་	हाङ	खुल्ला	Open	

ཡ་ཡིག་ཐུད་པ་ या यीग थुल्बा

या यीग स्यान्दो यीग्पा यीगरी थुल्बा (थुओबा) ब्रोबा लोप्बा । थे थुओबा या यीगदा बोद ग्योतरी या-ता वीबा ।

Ya-letter joint with other consonant

यीग थुओबा	ख्यात्पा/डोबा, उच्चारण			छीग, शब्द, word	
ཀ + ཡ	ཀྱ	क्या	kya	ཀྱ་པ་	क्याबा
ཁ + ཡ	ཁྱ	ख्या	khya	ཁྱང	ख्याङ्
ག + ཡ	གྱ	ग्या	gya	གྱཔ་	ग्याप
ང + ཡ	ངྱ	ङ्या	ngya	ངྱནཔ་	ङयान्बा
ཙ + ཡ	ཙྱ	च्या	chhya	ཙྱན	च्यान
ཚ + ཡ	ཚྱ	छ्या	chhya	ཚྱཔ	छ्याप
ཛ + ཡ	ཛྱ	ज्या	zya	ཛྱ་པ་	ज्यापा
པ + ཡ	པྱ	प्या	pya	པྱང	प्याङ
ཕ + ཡ	ཕྱ	फ्या	phya	ཕྱ	फ्या
བ + ཡ	བྱ	ब्या	bya	བྱཔ་	ब्याप

མ+ཡ	མྱ	म्या	mya	མྱམན	म्यामान
ས+ཡ	སྱ	स्या	sya	སྱར	स्यार
ཧ+ཡ	ཧྱ	ह्या	hya	ཧྱང	ह्याङ्

- बोद् ग्योतरी **या-त्ता** थुअीबा देन थे यीग ख्यात्पा, डोबा ठीम तामाङ ग्योत, तामाङ यीगरी आडीक्पा मुला । छ्योत्पा :

तामाङरी	बोदरी
བྱ = བྱབ = ब्याप	བྱ = བྱབ = ज्याप
ཕྱ = ཕྱང = प्याङ	ཕྱ = ཕྱང = च्याङ

ह यीग स्यादो यीगपा (Consonant) यीगरी (थुत्बा (थुअीबा) ब्रीबा
(ha-letter joint with other consanant.)

यीग थुअीबा	ख्यात्पा/डोबा, उच्चारण			छीग, शब्द, word	
ན + ཧ	ནྷ	न्हा	nha	ནྷང	न्हाङ्
མ + ཧ	མྷ	म्हा	mha	མྷང	म्हाङ
ལ + ཧ	ལྷ	ल्हा	lha	ལྷང	ल्हाङ्
ས + ཧ	སྷ	स्हा	sha	སྷོབ	स्होबा

ར་ཡིག་ཐུའི་བ་ र यीग थुईबा

स्यान्दो यीग छ्याम (प्रे प्रे) र यीग थुईवा (थुत्वा) ब्रीपा लोप्वा । चु थुईवा र यीगदा बोद ग्योतरी रा-ता बीबा ।

(Ra-Letter Joint with other consonant)

यीग थुईबा	क्यात्पा/डोबा, उच्चारण			छीग, शब्द, word	
ཀ + ར	ཀྲ་	क्रा	Kra	ཀྲ་བ་	क्राबा
ཁ + ར	ཁྲ་	ख्रा	Khra	ཁྲང་བ་	ख्राङ्वा
ག + ར	གྲ་	ग्रा	gra	གྲམ་པ	ग्राम्पा
པ + ར	པྲ་	प्रा	pra	པྲང་བ་	प्राङवा
ཕ + ར	ཕྲ་	फ्रा	phra	ཕྲ་བ་	फ्राबा
བ + ར	བྲ་	ब्रा	Bra	བྲང་	ब्राङ्
མ + ར	མྲ་	म्रा	mra	མྲང་	म्राङ
ཧ + ར	ཧྲ་	ह्रा	hra	ཧྲང་	ह्राङ

- बोद ग्योतरी ब्रीबा, क्यात्पा डोबा लाबा र ता ला ठीम देन तामाङ यीगरी आङीक्पा मुला । छोत्पा :-

<u>तामाङरी</u>

ཀྲ = ཀྲ་བ་ = क्राबा

ཁྲུ་བ་ = ख्रुबा

<u>बोदरी</u>

ཀྲ = ཀྲ་བ་ = टावा

ཁྲུ་བ་ = ठुवा

तामयीग / च्युमीसेगी

ལ-ཡིག་ཐུཨིབ་ ला-यीग थुअीबा

स्यान्दो यीग्पा यीग छ्याम थुअीसी ब्रीबा, चु थुअीबादा बोदग्योतरी ला-ता ब्रीबा

(La-letter Joint with other consonant)

यीग थुअीबा	ब्यात्पा/डोबा, उच्चारण			छीग, शब्द, word	
ཀ + ལ	ཀླ་	क्ला	kla	ཀླང་པ་	लाङपा
ཁ + ལ	ཁླ་	ख्ला	Khla	ཁླ་བ་	ख्लाबा
ག + ལ	གླ་	ग्ला	gla	གླབ་	ग्लाब
པ + ལ	པླ་	प्ला	pla	པླབ་	प्लाबा
བ + ལ	བླ་	ब्ला	bla	བླ་	ब्लाँया
ཕ + ལ	ཕླ	फ्ला	Phla	ཕླ་	फ्ला

ठीम:

(•) **थीग**: चु यीगला लीप:री ब्रीबा मुला । गोर गी जेकेन यीगला लीच्छा थीग (•) ब्रीसाजी यीग क्योड नोन ख्यात्पा, डोबा लातोबा । थीग गोर डी यीगला लीच्छा ब्रीसाजी (ब्रीसाम) डोन्ला (डाच्छाला) यीग क्योड नोन (पुरै) खात्पा, डोबा लातोबा थे लीपला यीग चा डे (डेत/गाडसल) जेन ख्यात्पा, डोबा । छोत्पा: = काबा = Kaba = बाक्लो (भोलकुरा), = ताबा = हुन्छ । चुरी गोरगी यीगला लीच्छा थीग ब्रीमा, यीग गी-गीला क्योड नोन (पुरै) खात्पा लातोबा । = काड् = खुट्टा = Leg, = ताड = भाँडावर्तन । चु छीगरी थीग, गोरडी यीगला (दुईअक्षर) लीपरी ब्रीबासे डाच्छाला यीगला क्योड नोन थेन लीच्छाला यीग डेत (गाडसाल) जेकेनु ख्यात्पा डोबा लातोबा । थेरी छीगरी **का** यीग क्योड थेन डा यीग डेत (गाडसाल) जेकेनु ख्यात्पा डोबा लातोबा । चुदा बोद ग्योतरी बीबा मुला ।

|| **कठी डी (बेर्गा-डी)**: चु तामाड ग्योत ब्रीमा गोर गी छीगबो (वाक्य) लेडमो थुम्जी बीसाम ब्रीबा । छोत्पा :-

(,) तामाड ग्योतरी ब्रीबाला लेडमो (ताम) ल्हाना (म्हाक्को) नो तीरेमरी छीगबो गीकरी (एउटै वाक्यमा) ब्रीतोजी बीसाम चु यीग ब्रीतोबा । छोत्पा :- चु (कमा ,) राडबा हीन्बा ।

ཝ-ཡིག་ ཐུཨི་བ་ वा-यीग थुयीबा

तामाङ ग्योतरी वा-यीग डे, बोदग्योतरी व-सुर बा (ཝ= ྭ) थुअीसी (थुत्सी) व्रीबा

wa-letter Joint with other consonant

यीग थुअीबा	ख्यात्पा/डोबा, उच्चारण			छीग, शब्द, word	
ཀ + ཝ	ཀྭ	क्वा	Kwa	ཀྭན་	क्वान
ཧ + ཝ	ཧྭ	ह्वा	hwa	ཧྭ་པ་	ह्वापा

तामाङ डाङ ज्यापा लोप्पा (तामाङ संख्या गणना Tamang Number

तामयीग डाङ	ख्यात्पा/डोबा/उच्चारण		डाङ	व्रीपा लोप्के
༠	ཏོང་མ་	तोङमा	0	
༡	གི་	गी	1	
༢	ཌི་ | ཉི་	डी (नी)	2	
༣	སོམ་	सोम	3	
༤	བླི་	ब्ली	4	
༥	ང་	ङा	5	

༦	དྲུ	डु	6	
༧	ཊིས།ཉིས	डीस(नीस)	7	
༨	བྲེ།བརྒྱད་	ब्रे	8	
༩	དགུ	कु	9	
༡༠	ཅུཨི།ཅུ	च्युअी (ची)	10	
༢༠	ཊི་ཅུཨི་	डीच्युअी	20	
༣༠	སོམ་ཅུཨི་	सोमच्युअी	30	
༤༠	བླི་ཅུཨི་	ब्लीच्युअी	40	
༥༠	ང་ཅུཨི་	ङाच्युअी	50	
༡༠༠	གྱ་ར་ཛ་	ग्यारजा	100	
༡༠༠༠	ཏོང་	तोङ	1000	
༡༠,༠༠༠	ཅུཨི་ཏོང་	च्युअीतोङ	10,000	
༡༠༠,༠༠༠	བུམ་	बुम	1,00,000	
༡༠༠༠,༠༠༠	བུམ་ཅུཨི་	बुम्च्युअी	10,00,000	
༡༠,༠༠༠,༠༠༠	ཡོང་	योङ	1,00,00,000	

ཏམང་གྱོདལ་ཧྲོ་གྱོདཀདེ་ तामाङ ग्योतला ह्रो-ग्योतकादे

बोद ग्योत (बोदग्योअी) थेन तामाङ ग्योतला **दा-यीग** यीग ब्रीबा ठीम (व्याकरणीय ठीम) लो-लो नोन मुला । बोद ग्योत थेन तामाङ ग्योत (ग्योअी) डीनो थेमे (थेत्मा) गीकला ग्योत हीन्बा । म्रु गीकला/लुअु गीकला (एउटै परिवार वा मूलला) ग्योत ताबासे बोद ग्योतला लोङमो (ताम) थेन तामाङ ग्योतला लेङ्मो ल्हाना ह्राङ्बा डीब्पा मुला । तामाङ ग्योत, बोदग्योत थेन जेकेनु आहीन याम्बुलीङला, ग्रोङ (गुरूङ), तमङ (थकाली) मनाङथेन, छन्त्याल, बाअी, जीरेलकादे ग्योतला नोन तामाङ छीग, तामाङ तामकादे थेन डीब्पा मुला ।

बोद ग्योत, बाअीग्योत, ग्रोङ ग्योत, थकाली ग्योत, छन्त्याल ग्योत, मगर ग्योत छाङमान ग्योतदुगु तामाङ ग्योतला ह्रो-ग्योत हीन्ना । थेमे (थेत्मा) गीकला ग्योत हीन्ना । चु छाङमान ग्योत थेमे ग्योत तासाअीनुन छाङमान ग्योतला ह्राङह्राङलान ब्रीपा दाङ (तरिका), दायीग, मुला ।

थेह्राङ ताबासे बोद ग्योत थेन तामाङ यीगला यीग (लिपि) गीक नोन यीग "अुछेन यीग" तासाअी नोन तामयीगरी अुछेन यीगला ङीच्युअी से ङु जेकेन यीग मुला । बोदग्योतला बोदयीगरी अुछेन यीगला सोमच्युअी यीग नुनु तोबा मुला । होराङबान साङग्ये छयोअी (लामा बुद्ध धर्म) ब्रीबाला यीग बीसाम ज्यातींग्योतरी (संस्कृत ग्योतरी) तोबाकादे यीग स्होसी छयोअी देब (लामा धर्मशास्त्रला पुस्तक) ब्रीबाला याङबा मुला ।

लामा छयोअीला देब ब्रीपाला यीग ब्रीपाठीम (दा-यीग/व्याकरण) बोद ग्योतला हीन्ना । थे दा-यीग थेन तामयीगला दा-यीग (यीग ब्रीपा ठीम/व्याकरण) गीक आहीन । थेह्राङ ताबासे ब्रीपाठीम आडीब्पा मुला ।

साअी न्होर-सीका च्युअी (ची) (मूल्य रू. १०/-)